

D: 10. 11. 2008

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 276/08-30

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 24. septembra 2008 predbežne prerokoval sťažnosť Ing. Františka Čermana, Tabaková 1, Bratislava, Ing. Pavla Beďača, Šúdolská 51, Nitra, Ing. Miloša Kocúra, Župné námestie 1, Nitra, Stanislava Dúbravického, Hviezdna 4, Nitra, Juraja Lachmanna, Piaristická 3, Nitra, zastúpených advokátom JUDr. Allanom Böhmom, Advokátska kancelária, Jesenského 2, Bratislava, vo veci namietaného porušenia ich základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, práv podľa čl. 6 ods. 1 a 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj základných práv podľa čl. 36 ods. 1, čl. 38 ods. 2 a čl. 40 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 4 To 36/2004 a jeho rozsudkom sp. zn. 4 To 36/2004 zo 4. decembra 2006 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Ing. Františka Čermana, Ing. Pavla Beďača, Ing. Miloša Kocúra, Stanislava Dúbravického a Juraja Lachmanna o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 1. augusta 2007 doručená sťažnosť Ing. Františka Čermana, Ing. Pavla Beďača, Ing. Miloša Kocúra, Stanislava Dúbravického a Juraja Lachmanna (ďalej len „sťažovatelia“), v ktorej

prostredníctvom splnomocneného právneho zástupcu namietajú porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práv podľa čl. 6 ods. 1 a 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ako aj základných práv podľa čl. 36 ods. 1, čl. 38 ods. 2 a čl. 40 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 To 36/2004 a jeho rozsudkom sp. zn. 4 To 36/2004 zo 4. decembra 2006.

Sťažovatelia v sťažnosti uviedli, že boli rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp. zn. Z - 2 1 T 36/90 z 20. januára 2004 uznaní vinnými z trestného činu „v rámci tzv. *Kauzy Cervanová*“. Proti uvedenému rozsudku podali 20. januára 2004 odvolanie, ktoré dodatočne odôvodnili podaním zo 14. júla 2004 a doplnili podaním z 25. augusta 2004. Najvyšší súd rozhodol o odvolaní rozsudkom sp. zn. 4 To 36/2004 zo 4. decembra 2006, ktorým odvolanie zamietol.

Sťažovatelia sú presvedčení, že predmetným rozsudkom najvyššieho súdu a jeho postupom, ako aj rozsudkom a postupom prvostupňového súdu boli porušené ich základné práva a slobody zakotvené v ústave a medzinárodných zmluvách.

Po citácii dotknutých článkov ústavy, dohovoru a listiny sťažovatelia uviedli:

«NS SR odôvodnil svoje rozhodnutie sp. zn. 1 To 17/83 zo dňa 4.12.2006 o.i. nasledovne: „Po preskúmaní ... dospel k záveru, že základným sporom týchto strán trestného konania ... je otázka zákonnosti výpovedí tých obžalovaných, ktorí sa v prípravnom konaní priznali k spáchaniu žalovaných činov ako aj hodnovernosti svedkov, ktorí priamo či nepriamo obžalovaných usvedčovali a z toho vyplývajúca potreba vykonať ďalšie dôkazy, najmä tie, ktoré sa nachádzajú v archíve v Levoči ... Dospel tiež k záveru, že ďalšie dôkazy, ktorých vykonanie navrhli obžalovaní vo svojich odvolaniach ... nie je potrebné vykonať, pretože dôkazy, ktoré už boli vykonané, a to v rozsahu nevyhnutnom na zistenie skutkového stavu, tvoria ucelenú reťaz preukazujúcu zistený skutkový stav. Táto reťaz dôkazov by nebola porušená ani vykonaním navrhovaných dôkazov ...“

Takéto odôvodnenie je nepochybným dôkazom porušenia vyššie uvedených práv a slobôd, keďže súd konal inak ako v rozsahu a spôsobom predpísaným zákonom, ako to vyplýva z nižšie uvedeného.»

K tomu sťažovatelia v sťažnosti doplnili, že právny poriadok Slovenskej republiky nepozná „inštitút predbežného výberu dôkazov“, teda oprávnenie „vykonávať podľa vlastných kritérií predbežnú selekciu dôkazov a upravovať s jej využitím dôkaznú situáciu podľa vlastnej voľby, prípadne z daných dôkazov preferovať tie, ktoré potvrdzujú zvolenú skutkovú verziu“. Podľa názoru sťažovateľov v ich trestnej veci k takejto „selekcii dôkazov“ došlo, pretože príslušné orgány vyňali zo spisového materiálu dôkazy, ktoré boli zákonným spôsobom vykonané po začatí trestného stíhania v rokoch 1976 a 1977.

V tejto súvislosti sťažovatelia uviedli: *«V čase medzi začatím trestného stíhania a jeho prerušením bolo v predmetnej trestnej veci pod pôvodným ČVS: VV- 38/76 vykonaných množstvo dôkazov, tieto sa však nikdy nestali súčasťou trestného spisu, a to ani v prípravnom konaní, ani v konaní pred súdom, t.j. prípravné konanie ukončené oboznamovaním so spisom a následne súdne konanie (prvostupňové i odvolacie) na základe podanej obžaloby prebehlo bez toho, aby sme sa my, ako aj konajúce súdy s týmito dôkazmi oboznámili, resp. vôbec o ich existencii mali vedomosť.*

Krajský súd v Bratislave vec v konaní sp. zn. 1 T 36/90 znova prejednal a dňa 20.1.2004 vo veci znovu rozhodol. Ani v tomto konaní sa nezaoberal dôkazmi, ktoré boli v danej trestnej veci vykonané medzi začatím trestného stíhania a jeho prerušením, napriek tomu, že keďže sme už mali indicie, že takéto dôkazy môžu existovať, sme o to sústavne žiadali.

Pre objektívnosť musíme konštatovať, že o týchto dôkazoch sme však ani my, ani súd nemali exaktné poznatky. Išlo len o indicie, ktoré vyplynuli z výpovedí svedkov na hlavnom pojednávaní, ktorí vypovedali, že po 15.7.1976 prebiehalo vo veci rozsiahle vyšetrovanie, bolo vypočuté veľké množstvo svedkov a zaobstarané veľké množstvo listinných a iných dôkazov. Nikto však nevedel, kde sa tieto dôkazy nachádzajú, či sa časom nestratili, a či teda

vôbec ešte existujú. Boli však silné indície, že tieto dôkazy ukrýva Archív Ministerstva vnútra SR v Levoči, avšak Krajský súd v Bratislave nepovažoval za dôležité tieto indície preveriť, a to napriek tomu, že Najvyšší súd ČSFR vo svojom zrušujúcom rozsudku roku 1990 toto priamo prikazoval.

Keďže Krajský súd v Bratislave nerešpektoval zrušujúci rozsudok NS ČSFR a rozhodol v rozpore s na súde vykonanými, resp. v spise sa nachádzajúcimi dôkazmi, zahlásili sme proti jeho rozhodnutiu v ten istý deň odvolanie.

Následne sme požiadali o nahliadnutie do spisov súvisiacich s prípadom „Kauza Cervanová“ príslušný útvar MV SR. Po dlhšej korešpondencii, kde nám bol spočiatku po dobu cca. 4 mesiacov odopieraný vstup do Archívu MV SR v Levoči z dôvodov, že na nahliadnutie do archivovaných spisov nemáme právo, nám nakoniec bol umožnený prístup k archívnym spisom.

Do archívu sme nahliadli až po vynesení prvostupňového rozsudku z dôvodu, že sme až do vynesenia rozsudku ani neverili, že by sa orgány činné pri vyšetrowaní tohto trestného činu, neustále dozorované prokuratúrou, boli vôbec dopustili takej nezákonnosti. Zároveň, aj keď indície svedčili, že bolo v tomto trestnom konaní vykonaných podstatne viac dôkazov, ako bolo v roku 1982 predložených spolu s obžalobou súdu, domievali sme sa, že tieto boli v rokoch 1978 - 1981 dávno zničené, nakoľko po vznesení obvinenia voči nám sa začali vykonávať úplne nové dôkazy, a to až v roku 1981. V súdnom spise sa zachovali len niektoré dôkazy z roku 1976, ktoré ale boli zrejme niekým starostlivo povyberané a ktoré mohli zapadať do vyšetrovacej konštrukcie, ktorá bola v roku 1981 vybraná ako najvyhovujúcejšia. Navyše sme boli presvedčení, že nie je našou povinnosťou pátrať po dôkazoch, ktoré sa v trestnom spise nenachádzajú, keďže toto je povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní, ktoré sme na to počas celého 13-ročného súdneho konania upozorňovali.

Pri návšteve archívu a nahliadnutí do časti spisov „Kauza Cervanová“ sme zistili, že v archíve MV SR v Levoči sa pod číslami F/R-013, inventárna jednotka 289, rok 1976, nachádza obrovské množstvo svedeckých výpovedí, ktoré boli uskutočnené zákonným procesným postupom v období po začatí trestného stíhania vo veci až do prerušenia trestného stíhania, ako aj veľké množstvo listinných dôkazov, ktoré zhromaždili vo veci vyšetrovatelia v tomto období.

Všetky tieto dôkazy sa priamo týkajú vyšetrovania trestného činu vraždy Ľudmily Cervanovej, a vzhľadom na skutočnosť, že boli vykonané krátko po začatí trestného stíhania (a teda krátko po nájdení mŕtvoly neb. Ľudmily Cervanovej), majú pre trestné konanie unikátnu hodnotu. Všetky tieto dôkazy sa však namiesto v trestnom spise nachádzali v archíve MV SR založené ad acta.

Navyše, v archíve sa dokonca nachádzajú aj podania našich obhajcov z roku 1981 (po vznesení obvinenia proti nám), v ktorých títo namietajú proti zákonnosti vtedy prebiehajúceho vyšetrovania. Tu už neexistuje žiadny ospravedlniteľný dôvod, prečo boli z trestného spisu vybrané a následne založené do archívu, nakoľko v tomto prípade došlo k manipulácii s trestným spisom už vyšetrovateľmi, ktorí vec vyšetrovali po roku 1981! O to viac, že konajúce súdy sústavne poukazovali na skutočnosť, že zo spisu nevyplýva, že by sa bol ktokoľvek na nezákonnosť vyšetrovania sťažoval.

Uvedené dôkazy boli pôvodne súčasťou vyšetrovacieho spisu ČVS: VV-38/76, avšak nikdy neboli zaradené do trestného spisu, ktorý nám bol predložený v rámci oboznamovania sa s výsledkami vyšetrovania v roku 1981 a ktorý bol následne predložený súdu spolu s obžalobou. A to napriek tomu, že ide o dôkazy v tej istej tr. veci vykonané v rámci jedného trestného stíhania.

Tieto dôkazy boli pritom vykonané bezprostredne po začatí trestného stíhania v predmetnej trestnej veci a s vecou priamo súvisia, keďže majú priamy vzťah k jednotlivým znakom skutkových podstatí stíhaných trestných činov. Bez týchto dôkazov, ktoré z hľadiska času, kedy boli vykonané (napr. svedecké výpovede účastníkov diskotéky vykonané bezprostredne po začatí trestného stíhania), majú veľkú dôkaznú hodnotu, sú akékoľvek skutkové zistenia súdu neúplné a nesprávne, a teda bez poznania týchto dôkazov a ich vykonania pred súdom (v rámci zásady bezprostrednosti a ústnosti trestného konania) nie je možné uskutočniť zákonné vyhodnotenie dôkaznej situácie súdom v predchádzajúce vyneseniu rozsudku.

K týmto dôkazom sme nikdy nemali možnosť vyjadriť sa a Krajský súd v Bratislave ich nemohol hodnotiť vo vzájomnej súvislosti s ostatnými dôkazmi. Táto skutočnosť mala reálny vplyv na zistenie skutočného stavu veci a následne na

správne právne posúdenie veci KS v Bratislave do tej miery, že zasiahla do nášho ústavného práva na spravodlivý proces ...»

Túto časť sťažnosti uzavreli sťažovatelia týmto konštatovaním: „Následne, dňa 4.12.2006 vydal NS SR hore uvedený rozsudok, z ktorého vyplýva (rovnako ako z rozhodnutia o našej námietke), že naše poukazovanie na dôkazy, ktoré sa nachádzajú v archíve MV SR v Levoči, považuje NS SR za návrhy na doplnenie dokazovania, ktoré má zákonnú možnosť odmietnuť. V súlade s vyššie uvedeným však, keďže ide o dôkazy, ktoré už boli v predmetnej trestnej veci orgánmi činnými v prípravnom konaní vykonané v čase po začatí trestného stíhania do jeho prerušenia zákonným spôsobom, je rozhodnutie NS SR nezákonné. Svojím postupom nás vlastne NS SR a pred ním aj Krajský súd v Bratislave a orgány činné v trestnom konaní obrali o možnosť, aby tieto dôkazy boli hodnotené nezávislým a nestranným súdom, na ktorý máme právo, napriek tomu, že v predmetnej trestnej veci boli tieto dôkazy vykonané. Takýto postup je nevyhnutné považovať za zásah do nášho práva na spravodlivý proces (právo na ochranu nezávislým a nestranným súdom) a práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, ako tieto práva vyplývajú z Ústavy SR a vyššie uvedených medzinárodných dokumentov.

Súdy tým tiež zásadným spôsobom porušili právo na obhajobu, keď úplne ignorovali dôkazy, ktoré boli vo veci vykonané, a ktoré na dôvažok obsahujú okolnosti svedčiace v prospech sťažovateľov. Právo sťažovateľov na prístup k súdu, na nezávislý a nestranný súd a právo obhajovať sa sa tak dostalo do čisto iluzórnej roviny bez jeho naplnenia reálnym obsahom.“

Sťažovatelia vo svojej ďalšej argumentácii uviedli okrem iného skutočnosti týkajúce sa porušenia zásady viazanosti právnym názorom nadriadeného súdu: «Na základe sťažnosti pre porušenie zákona Najvyšší súd ČSFR v tr. veci 2 Tzf 5/90 rozsudkom zo dňa 19.10.1990 rozhodol, že uznesením NS SR zo dňa 25.4.1983 sp. zn. 1 To 17/83 a v konaní, ktoré mu predchádzalo, bol porušený zákon v náš neprospech. Na strane 8 rozsudku NS ČSFR uvádza, že súdy rozhodli o vine obžalovaných „na základe skutkového stavu veci, ktorý nebol dostatočne objasnený. Ich rozhodnutia preto nie sú v súlade so zákonom“.

Predmetné uznesenie NS SR, ako aj rozsudok Krajského súdu v Bratislave boli preto zrušené a Krajskému súdu v Bratislave bolo prikázané, aby vec v potrebnom rozsahu znova prejednal a rozhodol. Bolo mu súčasne uložené „doplniť dokazovanie o doposiaľ neobjasnené okolnosti, už v rozhodnutí bližšie uvedené, a riadiť sa pritom úvahami Najvyššieho súdu ČSFR, ktoré smerujú k zisteniu skutočného stavu veci a hodnoteniu dôkazov založenému na starostlivom uvážení všetkých okolností prípadu pri plnom rešpektovaní práva obvinených na obhajobu a dodržiavaní ostatných princípov trestného konania. Vinu obvinených bude možné posúdiť až po odstránení neúplnosti doterajších skutkových zistení.“...

V zmysle záverov NS ČSFR, ak tento súd konštatoval, že skutkový stav nebol dostatočne objasnený a na jeho objasnenie nariadil vykonať určité procesné úkony, potom je zrejmé, že bez vykonania nariadených procesných úkonov (bez ohľadu na to, či je to možné alebo nie) nemôže byť skutkový stav ani teraz dostatočne objasnený. Za takéhoto stavu dokazovania a vzhľadom na zásadu in dubio pro reo je nutné považovať rozsudky Krajského súdu v Bratislave a Najvyššieho súdu SR bez ďalšieho za nezákonné.»

Vychádzajúc z uvedených skutočností sťažovatelia namietajú porušenie práva na spravodlivý proces aj z dôvodu, že Krajský súd v Bratislave, ako aj najvyšší súd nerešpektovali viazanosť právnym názorom Najvyššieho súdu Československej federatívnej republiky, čo považujú za konanie v rozpore so zákonom.

V ďalšom bode sťažnosti sťažovatelia hodnotia kvalitu odôvodnenia prvostupňového rozsudku i rozsudku odvolacieho súdu a k tomu uviedli: *«Pokiaľ ide o odôvodnenie prvostupňového rozsudku, takmer celé pozostáva len z opísania výpovedí svedkov a obžalovaných, ktoré boli urobené v jednotlivých štádiách konania (str. 12 až 85). Krajský súd v Bratislave interpretoval citované ustanovenie Tr. poriadku, ktoré stanovuje náležitosti odôvodnenia, a ustanovenia Tr. poriadku o hodnotení dôkazov tak, že zúžil hodnotenie dôkazov na konštatovanie, že výpovede svedkov obhajoby nepovažuje za dôveryhodné (na strane 85 rozsudku sa uvádza, že „senát neuveril obhajobným tvrdeniam*

obžalovaných, že išlo o vykonštruované obvinenie, akýsi komplot proti ich osobám, na ktorom sa podieľali orgány činné v trestnom konaní, ktoré násilím či už fyzickým, ale najmä psychickým vynútili na jednotlivých obžalovaných a svedkoch doznávajúce a usvedčujúce výpovede“) ... Súd sa v rámci odôvodnenia opiera o výpovede jednotlivých svedkov a obžalovaných, neuvádza však konkrétne, o ktoré, keďže jednotliví svedkovia a obžalovaní boli vyslúchaní opakovane (v rámci prípravného konania, na hlavnom pojednávaní v rámci pôvodného konania, na hlavnom pojednávaní v rámci konania o sťažnosti pre porušenie zákona a na hlavnom pojednávaní v rámci nového prejednaní veci). Súd tiež v rozsudku konštatuje, že „riadiac sa svojim vnútorným presvedčením vyhodnotil dôkaznú situáciu tak, že neuveril svedkom, ktorí potvrdzovali vo svojich výpovediach účasť obžalovaného Kocúra na jazere v Ivanke pri Nitre“.

Bez potreby ďalších zdôvodnení je zrejmé, že odôvodnenie rozsudku prvostupňového súdu nezodpovedá vyššie uvedeným zásadám. Súd sa iba formálne vysporiadal s jednotlivými vykonanými dôkazmi. Jeho konštatovania napr. vo vzťahu k vynúteným priznaniam nie sú podložené skutkovými zisteniami ...

V zmysle judikatúry súdov pri hodnotení výpovede svedka, ktorý o rozhodujúcich skutočnostiach vypovedal vždy inak, súd je povinný všetky tieto výpovede prebrať a odôvodniť, prečo svoje rozhodnutie opiera len o niektorú z rozdielnych výpovedí. Je zrejmé, že toto sa v našom prípade nestalo. Krajský súd v Bratislave len formálne odcitoval výpovede svedkov a obžalovaných a v závere konštatoval, ktorým z nich verí a ktorým nie, pričom toto bližšie neodôvodnil.

Pokiaľ ide o odôvodnenie rozsudku NS SR, ani toto nezodpovedá kritériám kladeným na odôvodnenie. Ako bolo citované vyššie, NS SR dospel k záveru, že ďalšie, údajne nami navrhované dôkazy (hoci s výnimkou znaleckého posudku MUDr. Fialu, ktorého vyhotovenie sme zabezpečili v zmysle záverov NS ČSFR namiesto súdov, išlo len o už vykonané dôkazy nachádzajúce sa v archíve) nie je potrebné vykonať, „pretože dôkazy, ktoré už boli vykonané, a to v rozsahu nevyhnutnom na zistenie skutkového stavu, tvoria ucelenú reťaz preukazujúcu zistený skutkový stav. Táto reťaz dôkazov by nebola porušená ani vykonaním navrhovaných dôkazov ...“

NS SR teda fakticky vyhodnotil „novo navrhované“ dôkazy bez toho, aby boli ním vykonané, a teda bez toho, aby sme sa mali právo k nim vyjadriť. Tým porušil zásadu bezprostrednosti a ústnosti trestného konania a naše práva na prístup k súdu, spravodlivý proces a obhajobu. Súd môže hodnotiť len dôkazy, ktoré sú pred ním vykonané a dôkazy vyplývajúce z výpovedí osôb majú byť vykonané ústne, to znamená, že tieto osoby musí súd vypočuť, pričom obžalovaný musí mať právo sa k tomu vyjadriť.

Za neprípustné je ďalej nutné pokladať nasledovné hodnotenia NS SR: „Keby bol tlak na obžalovaných tak veľký a nezákonný, ako tvrdí obhajoba, zrejme by sa priznali všetci obžalovaní k žalovaným trestným činom, no nestalo sa tak. ... Ako tiež vyplýva zo záznamu výpovede obžalovaného Ing. Milana Andrášika na otázku vyšetrovateľa, resp. jeho tvrdenie, že ho usvedčuje svedok, obžalovaný sa vyjadril: „Svedok keca voloviny.“ Takáto odpoveď policajtom sa predsa nedá hodnotiť ako odpoveď človeka zlomeného nezákonným psychickým nátlakom vyšetrovateľa, ktorý ho vyšetroval. Závery NS SR sú len v rovine ničím nepodložených dohadov, ku ktorým jeho sudcovia nie sú oprávnení, nehovoriac o tom, že predmetný výrok bol hrubo vytrhnutý z kontextu. Je smiešne a zároveň smutné, že rozhodnutie súdu v tak závažnej trestnej kauze spočíva na takomto odôvodnení, ktorého súčasťou sú takéto dohady a v ktorom naopak absentujú exaktné poukazy na vykonané dôkazy.»

Podľa vyjadrenia sťažovateľov právne závery súdov nemajú oporu v skutkových zisteniach a ich rozsudky sú nepreskúmateľné, čo sa prejavilo v porušení práva sťažovateľov na obhajobu.

Ďalšia predostretá argumentácia sťažovateľov sa týka porušenia princípu rovnosti zbraní; na tomto mieste sťažovatelia uviedli: «V čase, keď sa v pôvodnom konaní v osemdesiatych rokoch vykonávali dôkazy, procesná rovnosť neexistovala, čo jednoznačne potvrdil aj zrušujúci rozsudok NS ČSFR konštatujúc, že neboli vykonané dôkazy navrhnuté obhajobou a dokazovanie bolo zámerne neúplné v neprospech obhajoby. V tomto čase na jednej strane stál nedotknuteľný mocenský aparát s verejne nekontrolovateľnými právomocami a na druhej zopár jednotlivcov, ktorí sa nemohli brániť. Jedna procesná

strana bola neopodstatnene zvýhodnená a prezentovala dôkazy, pričom z pozície moci zabránila druhej strane urobiť to isté.

Na margo jednostrannosti dôkazov NS ČSFR prikázal Krajskému súdu v Bratislave vykonať ďalšie dôkazy, ktoré by umožnili aj druhej procesnej strane získať rovnocenné postavenie. KS v Bratislave však vo svojom rozsudku na viacerých miestach konštatuje, že navrhnuté dôkazy vykonať nemohol (ako je uvedené vyššie).

V roku 2004 označil Krajský súd v Bratislave výpovede svedkov z tohto obdobia (1981-1982) za vierohodné, ignorujúc tak fakt, že obžalovaní nemali možnosť vyjadriť sa k týmto dôkazom v čase ich získania, brániť sa proti nim, vyvracať ich a predkladať svoje obhajobné dôkazy, ako aj ignorujúc princíp rovnosti zbraní a zásady prevzaté do nášho právneho poriadku po pristúpení k Dohovoru a k ďalším medzinárodným dokumentom. Konštatovanie Krajského súdu v Bratislave v rozsudku, že „Najvyšší súd Českej a Slovenskej federatívnej republiky nekonštatuje nezákonnosť dovtedy vykonaných dôkazov, ale ich neúplnosť, resp. že súd v prvom konaní vyhodnotil niektoré dôkazy bez toho, aby ich vykonal“, je zavádzajúce. NS ČSFR v zrušujúcom uznesení výslovne uvádza: „Všeobecnou vadou v postupe Krajského súdu a Najvyššieho súdu je ich nesprávny prístup k obhajobe obvinených. Bola v niektorých prípadoch bez akéhokoľvek preverenia odmietnutá a dôkazy, ktorými mohla byť overená, neboli vykonané. Obhajoba obvinených bola v týchto prípadoch posudzovaná len vo svetle dôkazov, ktoré vyznievali jednostranne v neprospech obvinených. V dôsledku toho bola obhajoba obvinených a priori považovaná za nevierohodnú a odmietnutá.“

Obžalovaní tak boli obratí o možnosť oprieť sa o dôkazy v ich prospech, a to tak v predchádzajúcom konaní, ako aj súčasnými súdmi (ktoré jednak nevykonali dôkazy, ktorých vykonanie NS ČSFR uložil, ako ani nebrali do úvahy už prv riadne vykonané dôkazy, i keď v čase rozhodovania Krajského súdu v Bratislave nebola preukázaná existencia archívnych dôkazov). Už len vzhľadom na tieto skutočnosti je nemožné dosiahnuť rovnosť zbraní, a teda ani spravodlivý proces v tejto veci. Niektoré úkony sa už nikdy nebudú dať opakovať a voči niektorým vykonaným úkonom sa už nikdy nebude dať účinne brániť.

Senát NS SR okrem oboznámenia sa s vykonanými dôkazmi odmietol vykonať výsluch znalca, ktorého znalecký posudok mu bol riadne procesným postupom predložený v rámci odvolacieho konania.»

Sťažovatelia sa domnievajú, že najvyšší súd preniesol porušenie zásady rovnosti zbraní do odvolacieho konania tým, že odmietol prihliadnuť na už vykonané dôkazy označené v odvolaní sťažovateľov, ktorých existencia bola v tom čase už preukázaná, čím pokračoval v posudzovaní veci na základe dôkazov predložených stranou v procese neopodstatnene zvýhodnenou.

Porušenie práva na spravodlivý proces odôvodňujú sťažovatelia aj nezákonným vykonávaním dôkazov a v tomto smere argumentujú: *«V zmysle § 89 ods. 3 Tr. poriadku (platného v čase spáchania skutku):*

„Dôkaz získaný nezákonným donútením alebo hrozbou takéhoto donútenia sa nesmie použiť v konaní s výnimkou prípadu, keď sa použije ako dôkaz proti osobe, ktorá také donútenie alebo hrozbu použila.“

V zmysle § 91 ods. 1 Tr. poriadku (platného v čase spáchania skutku):

„Výsluch obvineného sa vykonáva tak, aby poskytol pokiaľ možno úplný a jasný obraz o skutočnostiach dôležitých pre trestné konanie. K výpovedi alebo k priznaniu nesmie byť obvinený nijakým spôsobom donucovaný a pri výsluchu treba rešpektovať jeho osobnosť. Pravdivosť priznania obvineného orgány činné v trestnom konaní overia inými dôkazmi.“

Podľa rozhodnutia Najvyššieho súdu publikovaného v Zbierke súdnych rozhodnutí a stanovísk pod č. 38/68:

„Výsluch obvineného je jedným z dôkazných prostriedkov podľa Trestného poriadku. Odporuje ale § 91 ods. 1 veta druhá Trestného poriadku, ak tento výsluch je vykonaný opakovane iba za tým účelom, aby sa ním dosiahlo doznanie obvineného. Obvinený h doznaniu nesmie byť žiadnym spôsobom donucovaný, teda ani neustále sa opakujúcimi výsluchmi.“

V zmysle rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu v právnej veci Allan proti Spojenému Kráľovstvu z roku 2002 platí, že právo obvineného na mlčanie je porušené aj v prípade použitia ľsti, napríklad nasadenie agenta alebo informátora do policajnej alebo väzenskej cely na vylákание výpovede obvineného, ktorú sa predtým zdráhal urobiť.

V tomto trestnom konaní odsúdený Kocúr bol vypočutý celkom 24-krát, odsúdený Andrášik len v rokoch 1978 - 1980 vypovedal asi 30-krát a po jeho zadržaní vypovedal 33-krát. Odsúdený Lachman bol celkovo vypočutý 17-krát, odsúdený Čerman 19-krát, odsúdený Dubravický 8-krát a odsúdený Beďač 14-krát. Po oboznámení sa s obsahom všetkých týchto výpovedí je zrejmé, že absolútna väčšina všetkých výsluchov sa robila iba preto, aby sa dosiahlo doznanie odsúdených. Odsúdení teda neustále sa opakujúcimi výsluchmi boli jednoznačne a tvrdo donucovaní k svojmu doznaniu, čo v kombinácii so sadistickým terorom nasadených konfidentov v celách a s psychickým terorom niektorých odsúdených zlomilo natoľko, že sa doznali k činu, ktorý nikdy nespáchali.

Je namieste opätovne citovať nález Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 22/02 zo 16.4.2003, podľa ktorého: „Ak vydaniu rozhodnutia predchádzal taký postup správneho orgánu, ktorý možno označiť za nezákonný, pričom táto nezákonnosť sa prejavila nerešpektovaním základného práva sťažovateľa a tento nedostatok je premietnutý v napadnutom rozhodnutí, potom týmto napadnutým rozhodnutím je porušené základné právo sťažovateľa na inú právnu ochranu upravené v či 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.“

Nepochybne takýmto rozhodnutím v prípade súdnej moci je porušené právo na nezávislý a nestranný súd ako imanentná súčasť práva na spravodlivý proces. V danom prípade vydaniu rozhodnutia NS SR predchádzal nielen nezákonný postup Krajského súdu v Bratislave, ale celej sústavy orgánov činných v tomto trestnom konaní. Pritom najmä o doznania odsúdených opreli súdy svoj záver o ich vine, čím sa tento nezákonný postup stal súčasťou súdnych rozhodnutí, a teda bolo porušené naše právo na spravodlivý proces.

Podľa NS SR „keby bol tlak na obžalovaných taký veľký a nezákonný, ako tvrdí obhajoba, zrejme by sa priznali všetci obžalovaní k žalovaným trestným činom, no nestalo sa tak.“ Je neprípustné, aby súd týmto záverom preukazoval, že k žiadnemu tlaku nedošlo. Ide len o domnienku súdu bez akéhokoľvek podkladu či dôkazu, pričom táto domnienka navyše zjavne odporuje všetkým vykonaným dôkazom. ...»

V postupe najvyššieho súdu vidia sťažovatelia tiež porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, pričom v tejto súvislosti uvádzajú, že ústavný súd už raz skonštatoval porušenie uvedených práv v danej veci zo strany prvostupňového súdu (nálezom sp. zn. II. ÚS 32/03 z 12. novembra 2003). V nadväznosti na to sťažovatelia argumentujú: *„Krajský súd v Bratislave síce vydal svoje rozhodnutie dňa 20.1.2004, avšak o odvolaní Najvyšší súd SR rozhodoval takmer tri roky, hoci nevykonával ani len doplnenie dokazovania. Rovnako aj jeho činnosť je možné podľa názoru sťažovateľov označiť za neefektívnu, keďže nekorešpondovala s usmerneniami Ústavného súdu SR vyplývajúcimi z vyššie uvedeného nálezu - t. j. Najvyšší súd SR jednoznačne neprihliadal na osobitnú povahu daného konania, nevenoval mu mimoriadnu starostlivosť a neprijal v tejto súvislosti primerané opatrenia, ktoré by viedli k urýchlenému rozhodnutiu s cieľom odstránenia stavu našej právnej neistoty. V opačnom prípade by jeho rozhodnutie bolo vynesené skôr, resp. by sa to prinajmenšom prejavilo v starostlivom odôvodnení rozhodnutia v súlade s požiadavkami zákona, čo rozhodnutie Najvyššieho súdu SR v danej veci evidentne nespĺňa.“*

Vzhľadom na uvedené skutočnosti sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd vydal vo veci tento nález:

„1. Základné právo Ing. Františka Čermána, nar. 29.11.1950, trvale bytom Tabaková 1, Bratislava, Ing. Pavla Beďača, nar. 27.9.1954, trvale bytom Šúdolská 51, Nitra, Ing. Miloša Kocúra, nar. 5.4.1954, trvale bytom Župné nám. 1, Nitra, Stanislava Dúbravického, nar. 13.2.1954, trvale bytom Hviezdna 4, Nitra a Juraja Lachmanna, nar. 25.10.1953, trvale bytom Piaristická 3, Nitra domáhať sa svojho

práva na nezávislom a nestrannom súde podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd, právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy SR a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd, právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 40 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd a čl. 6 ods. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 To 36/2004 zo dňa 4. decembra 2006 a postupom tohto súdu v konaní sp. zn. 4 To 36/2004 porušené bolo.

2. Zrušuje rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 To 36/2004 zo dňa 4. decembra 2006 a vec vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie a rozhodnutie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný nahradiť trovy právneho zastúpenia sťažovateľov do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu.“

II.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy sa každý môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa čl. 50 ods. 3 ústavy má obvinený právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru má každý právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Podľa čl. 6 ods. 3 písm. a) dohovoru každý obvinený má tieto minimálne práva: byť bez meškania a v jazyku, ktorému rozumie, podrobne oboznámený s povahou a dôvodmi obvinenia proti nemu.

Podľa čl. 6 ods. 3 písm. b) dohovoru každý, kto je obvinený z trestného činu má tieto minimálne práva: mať primeraný čas a možnosti na prípravu svojej obhajoby.

Podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru každý, kto je obvinený z trestného činu má tieto minimálne práva: obhajovať sa osobne alebo s pomocou obhajcu podľa vlastného výberu, alebo pokiaľ nemá prostriedky na zaplatenie obhajcu, aby sa mu poskytol bezplatne, ak to záujmy spravodlivosti vyžadujú.

Podľa čl. 6 ods. 3 písm. d) dohovoru každý, kto je obvinený z trestného činu má tieto minimálne práva: vylúčať alebo dať vylúčať svedkov proti sebe a dosiahnuť predvolanie a výsluch svedkov vo svoj prospech za rovnakých podmienok, ako svedkov proti sebe.

Podľa čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.

Podľa čl. 38 ods. 2 listiny každý má právo, aby jeho vec bola prerokovaná verejne, bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa čl. 40 ods. 3 listiny obvinený má právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje ústavný súd o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd,

alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov konania.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, nepripustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene, môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Podstatou sťažnosti je tvrdenie o porušení práva na spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 36 ods. 1 listiny, ktoré sa malo prejaviť aj v porušení ostatných práv sťažovateľov, predovšetkým v porušení práva na obhajobu, keď dôkazy obsahujúce okolnosti svedčiacie v prospech sťažovateľov boli z trestného spisu vyňaté, súdmi nevykonané a sťažovatelia boli takto obratí o možnosť sa k nim vyjadriť.

Z už citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne.

Z princípu subsidiarity vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri zakladaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07).

Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu je ústavným príkazom pre každú osobu. Preto každá fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá namieta porušenie svojho základného práva, musí rešpektovať postupnosť tejto ochrany a požiadať o ochranu ten orgán verejnej moci, ktorý kompetenčne predchádza pred uplatnenie právomoci ústavného súdu (podobne II. ÚS 148/02, IV. ÚS 78/04, I. ÚS 178/04, IV. ÚS 380/04).

Podľa § 368 ods. 1 Trestného poriadku možno podať proti rozhodnutiu súdu, ktorým bola vec právoplatne skončená dovolanie.

Podľa § 369 ods. 2 písm. b) Trestného poriadku môže právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu z dôvodu uvedeného v § 371 ods. 1 dovolaním napadnúť obvinený vo svoj prospech proti výroku, ktorý sa ho priamo týka.

Podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku je dôvodom dovolania porušenie práva na obhajobu zásadným spôsobom.

Proti namietanému pochybeniu najvyššieho súdu v odvolacom konaní vedenom pod sp. zn. 4 To 36/2004, ktoré malo spočívať v porušení práva na obhajobu premietnutého do porušenia práva na spravodlivý proces, disponovali sťažovatelia dostupným a účinným právnym prostriedkom nápravy - dovolaním. Sťažovatelia tento mimoriadny opravný prostriedok proti rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 4 To 36/2004 zo 4. decembra 2006 aj uplatnili podaním z 30. júla 2007. Najvyšší súd o podanom dovolaní dosiaľ nerozhodol.

Ústavný súd preskúmal prílohy sťažnosti (kópiu podaného dovolania) a konštatuje, že povaha námietok sťažovateľov uvedených v ich dovolaní z 30. júla 2007 podanom

najvyššiemu súdu zjavne napĺňa danosť dovolacieho dôvodu v zmysle ustanovenia § 383 Trestného poriadku [dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku].

Ústavný súd je toho názoru, že existencia uvedeného dovolacieho dôvodu v spojení s § 377 Trestného poriadku zakladá právomoc najvyššieho súdu vecne preskúmať námietky sťažovateľov v rámci dovolacieho konania v zmysle ustanovenia § 384 Trestného poriadku. Z tohto hľadiska hodnotí ústavný súd sťažnosť aj ako predčasne podanú.

Právomoc najvyššieho súdu preskúmať v danom prípade v rámci dovolacieho konania rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 4 To 36/2004 zo 4. decembra 2006 (a táto právomoc všeobecného súdu je prednostná) zároveň vylučuje právomoc ústavného súdu v uvedenej veci, preto ústavný súd odmietol sťažnosť v tejto časti pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie.

Na záver v globále možno konštatovať, že z kontextu sťažnosti nepriamo vyplýva, že namietané porušenie všetkých ostatných práv (s výnimkou základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) malo byť vlastne súčasťou porušenia práva na spravodlivý proces, preto by bolo právne irelevantné vyňať tieto námietky a preskúmať ich izolovane, nezávisle od námietky porušenia práva na spravodlivý proces, ktorá má v sťažnosti ťažiskové postavenie.

Ústavný súd preskúmal aj časť sťažnosti týkajúcu sa námietky porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom najvyššieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 4 To 36/2004 a túto časť posúdil ako zjavne neopodstatnenú.

Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (napr. I. US 34/99, III. ÚS 20/00, II. ÚS 55/02) ochrana základnému právu na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (resp. právu na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) sa poskytuje v konaní pred ústavným súdom len vtedy, ak v čase uplatnenia tejto ochrany porušenie základného práva ešte trvalo. Ak v čase, keď bola

sťažnosť ústavnému súdu podaná, nedochádza k porušovaniu označeného základného práva, ústavný súd sťažnosť odmietne ako zjavne neopodstatnenú. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že v čase podania sťažnosti ústavnému súdu (1. augusta 2007) bola už trestná vec sťažovateľov právoplatne skončená (právoplatnosť rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 4 To 36/2004 - 4. decembra 2006).

Vzhľadom na všetky uvedené skutočnosti ústavný súd po predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde sťažnosť odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde v časti pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie a v časti pre zjavnú neopodstatnenosť.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok

V Košiciach 24. septembra 2008

Za správnosť vyhotovenia

Kabomír DOBRÁK, v.r.
predseda senátu